

СТРУКТУРНА ПОЛІТИКА В СИСТЕМІ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТРАНСФОРМАЦІЙНОЇ ЕКОНОМІКИ

Стаття присвячена теоретичним, методичним питанням аналізу докризового стану інноваційної економіки України. Висвітлено підходи при проведенні галузевої структурної політики орієнтованої на формування інноваційної економіки. Наведено порівняльний аналіз економічних зрушень Японії та України.

The article is devoted to the theoretical, methodical questions of analysis of the before crisis state of innovative economy of Ukraine. Approaches are reflected during the lead through of a particular branch structural policy of the innovative economy oriented to forming. The comparative analysis of economic changes of Japan and Ukraine is resulted.

Ключові слова: структурна політика, інноваційна економіка, інноваційна модель розвитку.

Вступ. Головною передумовою встановлення позицій України у світі як конкурентоспроможної високотехнологічної держави є впровадження в економіку інноваційної політики. Намагання України вийти на ринки світу з конкурентоспроможною продукцією потребує уваги щодо вирішення питань державної інноваційної політики. Значимість проблеми зростає з урахуванням сучасного стану економіки України, що характеризується кризовими явищами, низькою конкурентоспроможністю, недостатнім впровадженням нововведень на підприємствах. Однією з причин такого становища є недостатня увага державних органів протягом тривалого часу до проблем інноваційної діяльності в державі.

Успішний розвиток забезпечується лише тоді, коли держава бере на себе активну підтримку інноваційної діяльності й сповідує стратегію, спрямовану на зміцнення власного наукового потенціалу. Отже, має реалізуватися політика створення власного розвиненого науково-технічного потенціалу, здатного не лише сприймати й адаптувати запозичені з-за кордону технології і нововведення, а й генерувати власні [1].

Постановка задачі. Інноваційні зміни є надійним гарантом забезпечення високих темпів економічного зростання. Роль і положення держави в системі міжнародних відносин визначаються ефективністю інноваційної політики.

Інноваційна політика являє собою одну зі складових частин державної інноваційної політики, що поєднує цілий комплекс заходів, включаючи розвиток взаємозв'язків по всьому циклові створення й реалізації інноваційного продукту, а також інтеграцію різних областей політики, що впливають на інноваційний процес. Вона є нерозривною комбінацією класичної підтримки

досліджень, стимулювання процесів обміну між наукою й економікою, а також формування сприятливих інноваціям економічних умов [2].

Метою статті є проаналізувати основні підходи при проведенні структурної політики орієнтованої на формування інноваційно-орієнтованого вектора, виявлення основних структурних пріоритетів в контексті глобалізації світової економіки.

Результати дослідження. Інтеграція країни в світове господарство веде до змін ролі держави в розвитку національної економіки. Практика провідних країн свідчить, що держава бере участь у проведенні структурної політики, у виборі галузевих структурних пріоритетів і у створенні умов для їх реалізації. Розвинутим країнам потрібно постійно відстоювати право на свою внутрішню галузеву структурну політику. Досвід провідних країн показав, що за допомогою грамотно побудованої стратегії і системи структурних пріоритетів можна використовувати міжнародні угоди для отримання позитивних ефектів в розвитку національної економіки. Слід розуміти, що галузеві структурні пріоритети країни, що розвиваються, розглядаються в контексті глобалізації світової економіки, з врахуванням інноваційно-орієнтованого вектора світового структурного розвитку.

Під структурною політикою розуміємо політику, яка визначає найбільш інвестиційно-привабливі види діяльності, а відповідно і можливості підвищення національної конкурентоспроможності. При цьому державний вплив змінює свій вектор і поширюється на створення умов для галузевої диверсифікації на основі інноваційних і квазіінноваційних технологій, товарів, послуг і видів діяльності, а також для наступної комерціалізації з метою підвищення конкурентоспроможності національної економіки. Характерно, що необхідність прийняття відповідної галузевої політики визнається міжнародними організаціями: Світовою торговою організацією (СТО), Міжнародним валютним фондом (МВФ), Всесвітнім банком та іншими.

При проведенні галузевої структурної політики орієнтованої на формування інноваційної економіки можна виділити два підходи:

– перший підхід, базується на формуванні власних інновацій. Такий шлях притаманний американській економіці. Структурна економіка цієї країни базувалась на власній передовій технології.

– другий підхід, базується на запозиченні і імпорті інновацій. Ефективність такого підходу підтверджена успіхом багатьох провідних країн світу, зокрема Японією.

Особливість впровадження першого підходу характерна для високорозвинених країн. Тому, приділимо увагу другому підходу, який більш підвласний для країн з розвиваючоюся економікою. На наш погляд досвід структурних перетворень, апробованих в японській економіці може бути слухним для України. Крок за кроком Японія інтегрує у світове господарство і є світовим науково-технічним лідером. Починаючи з 60-х років і до сьогодні дане лідерство тільки підкріплюється. Науково-технічна самостійність країни була досягнута за активної участі держави як координатора діяльності

найважливіших інститутів країни. Реформаторські кроки базувалися на прогностичному баченні майбутнього курсу державної інноваційної політики.

Першочерговими кроками структурного реформування були: формування і форсування розвитку перспективних галузей шляхом їх реконструкції; оновлення технологічної бази країни та перехід усіх галузей на мікроелектронну технології, впровадження нових матеріалів, автоматизація, проектування та енергозбереження виробництва; орієнтація на випуск моделей продукції, яка має найбільший попит на внутрішньому і зовнішньому ринках; використання імпортних технологій (купівля ліцензій на використання іноземних патентів, ноу-хау і т.д.) та іноземного досвіду з метою подальшого удосконалення і швидкої перебудови виробничої промисловості для її комерціалізації; оперативне адміністративне втручання в господарську діяльність приватних фірм; підтримка молодих учених; направлення державних інвестицій в високотехнологічні технології.

На шляху створення інноваційної економіки Японія почала створювати свої власні розробки і вийшла на позицію країн-лідерів виробників «ноу-хау». В теперішній час за швидкістю розробок та запуску у виробництво інновацій японці значно випереджають американців та європейців. Їм достатньо чотири місяці для досягнення нормального рівня якості, в той час коли США необхідно п'ять місяців для виходу на нормальну продуктивність і 11 – для досягнення нормального рівня якості.

Якщо проводити паралелі стартових умов з яких почалась боротьба за економічне виживання в Японії та Україні то вона базується на тяжкому економічному спаді. Цей період в Японії був після другої світової війни, а в Україні в період перебудови – з 1990. Японія під час війни втратила третину свого виробничого потенціалу, а Україна в період економічної кризи – дві третини. Подібність стартових умов ще підкріплюється тим фактом, що дві країни обмежені запасами корисних копалин. На сьогоднішній день пріоритетними галузями японської економіки є високотехнологічні галузі: біотехнології, електроніка, робототехніка, виробництво нових матеріалів. Ця країна закріпила за собою позицію світового технолідера. Інноваційна політика Японії направлена на розвиток майже усіх наукоємних галузей, включаючи військово-промисловий комплекс.

Представимо порівняльну характеристику стартових умов перед початком економічних зрушень в Японії та Україні в таблиці 1.

Таким чином, за однакових стартових умов, можливості подальшого розвитку мають значні розбіжності. Все це базується на першочерговій реалізації науково-технічної та інноваційної політик, завдяки розробці чітких заходів які забезпечили синергетичний результат.

В таблиці 2 наведені деякі риси макроекономічних політик двох країн.

Таким чином, за схожих стартових умов з яких починався процес реформування економіки двох країн, впроваджені інструменти макроекономічної політики значно відрізняються.

Таблиця 1

Стартові умови перед початком економічних зрушень в Японії та Україні.

Японія	Україна
Економічний спад (після Другої світової війни)	Економічний спад (з 1990 року) в результаті переходу від централізованої до ринкової економіки
Наслідки:	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Деіндустріалізація економіки 2. Виробничий потенціал знизився на одну третину. 3. Високий рівень безробіття, потік біженців з країни. 4. Високий рівень інфляції. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Деіндустріалізація економіки. 2. Виробничий потенціал знизився на дві третини. 3. Високий рівень безробіття, міграційні процеси в країні. 4. Високий рівень інфляції. (стан гіперінфляції з 1993-1995 рр.)
Наявність ресурсів:	
Майже повна відсутність паливно-енергетичних та мінеральних ресурсів.	Часткова наявність паливно-енергетичних ресурсів.
Наявність факторів виробництва:	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Надмірна кількість трудових ресурсів. 2. Нестача власного капіталу. 3. Застаріла технологія. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Надмірна кількість трудових ресурсів. 2. Нестача власного капіталу. 3. Застаріла технологія.
Траєкторія розвитку національної економіки:	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Інвестування в високі технології і квазіінновації. 2. Пріоритетний розвиток галузей з високою доданою вартістю: акцент на наукоємні галузі. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Значне зменшення інвестицій науку та виробництво інноваційної продукції. 2. Пріоритетний розвиток галузей з низькою доданою вартістю: сільське господарство, харчова промисловість.

Примітка: розроблено автором [3-5]

Таблиця 2

Порівняльні риси макроекономічної політики Японії та України

Японія	Україна
Зовнішньоекономічна політика:	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Протекціоністська політика направлена на захист вітчизняного виробника і відродження реального сектору економіки. 2. Висока частка експорту товарів з високою доданою вартістю. 3. Висока частка імпорту сировини і матеріалів. 4. Результат: позитивне сальдо поточного платіжного балансу. 5. Система оподаткування направлена на стимулювання експорту. 6. Дешеві кредити для експортерів 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Прискорена лібералізація зовнішньої торгівлі у відповідності з прийнятою концепцією. Витіснення національного товаровиробника з внутрішнього ринку. 2. Висока частка експортних товарів з низькою доданою вартістю. Висока частка імпортних товарів з високою доданою вартістю, включаючи легку промисловість, харчову, а також імпорт сировини та матеріалів. 3. Результат: від'ємне сальдо поточного рахунку платіжного балансу. 4. Відсутня. 5. Відсутні.

Структурна політика:	
1. Структурні пріоритети : наукоємні галузі, інновації. 2. Застосування системи заходів стимулювання пріоритетних галузей. 3. Державне субсидювання пріоритетних галузей. 4. Залучення іноземних інвесторів в інноваційні види діяльності	1. Структурні пріоритети: літакобудування та космічна галузі, чорна та кольорова металургія, паливно-енергетичний комплекс, деревообробна промисловості, окремі сфери військово-промислового комплексу. 2. Часткове державне фінансування та пільгове оподаткування певних галузей. 3. Недостатнє державне інвестування в інноваційну сферу діяльності. 4. Превалювання іноземних інвестицій.
Кредитно-грошова політика:	
1. Низька облікова ставка Центрального банку. Залучення комерційних банків до кредитування національної економіки.	1. Встановлення фіксованої облікової ставки Національним банком. Залучення міжнародних організацій, комерційних банків до кредитування національної економіки.
Інноваційна політика:	
1. Використання іноземних технологій і адаптування їх до національної економіки. 2. Прийнято низку законів, які регламентують діяльність інноваційно-активних підприємств за умов активної державної підтримки. 3. Розвиток наукоємних технологій у провідних галузях країни. 4. Збільшення частки продукції наукоємних, високотехнологічних галузей у експорті. Розвиток регіонів завдяки: кластерам, технополісам і т.д.	1. Намагання використовувати власні інтелектуальні ресурси та використання іноземних технологій. 2. Сформовано законодавче поле, яке визначає правові основи розвитку наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності. 3. Намагання розвивати власні наукоємні галузі: ракетно-космічне виробництво; літакобудування; суднобудування; комунікативні технології; біотехнології; виробництво окремих видів озброєння і військової техніки. 4. Утримання частки продукції наукоємних, високотехнологічних галузей у експорті. З метою стимулювання інновацій і впровадження наукових результатів у виробництво, апробації механізмів підтримки реалізації результатів досліджень почали діяти вісім технологічних парків. Створено кластерні об'єднання – організаційно-економічних інновацій. В Україні функціонує більше 20 кластерів але всі вони створені без підтримки держави. Міністерство економіки виділило чотири типи кластерів: виробничі (об'єднання авто-, судно- й авіабудівників), інноваційно-технологічні (географічно локалізовані компанії, пов'язані виробництвом інноваційної продукції), туристичні та транспортно-логістичні.
Цінова політика:	
Фіксована ціна на енергоносії та товари першої необхідності в період спаду, поступовий перехід до ринкових цін.	Встановлення вільних цін, фіксовані ціни на товари широкого вжитку та ресурси.
Роль держави:	
Активна	Пасивна

Висновки. Отже, досвід Японії продемонстрував, що у специфічних кризових умовах, коли в історично короткий період завдяки виваженій політиці відтворювалась виробнича сфера країни, фактори ризику вплинули на швидкий економічний ріст в порівнянні з конкуренцією. Висока інвестиційна активність і частка приватних вкладень стала головною особливістю японської моделі у період розбудови. Японська система наздоганяючого типу є ефективною для стадії індустріального суспільства і в цьому відношенні вона слугує необхідністю реалізувати в Україні напрацьованих арсеналів всебічної підтримки національного виробника в межах відкритої економіки.

Перелік посилань

1. Волков О.І. Економіка та організація інноваційної діяльності : підручник / О.І.Волков. – К. : Видавництво: ЦУЛ, 2007. – с. 125. – 3000 пр. - ISBN: 978-966-364-539-1.
2. Гальчинський А.С. Інноваційна стратегія українських реформ / А.С. Гальчинський, В.М. Геєць, А.К. Кінах, В.П. Семиноженко. – К.: Знання України, 2002. – с 33. – 2500 пр. - ISBN 966-95920-3-8.
3. Жаліло Я. Японський досвід державного регулювання економіки / Я. Жаліло // Економіка України. – №3. – 1995. – С.72-76. – 500 пр.
4. Линкевич, А. К. осмыслению опыта экономического развития Японии (современный капитализм) /А.К. Линкевич // Российский экономический журнал. – №10. – 1992. - С.86. – 1500 пр. ISSN 0130-9757.
5. Енамура, Н. Опыт послевоенной Японии в реформировании экономики / Н. Енамура, Х. Цукамото // Вопросы экономики. – №11. – 1992. – С.82. – 5300 пр. ISSN 0998-4563.

Антошко Т.Р.

асистент ФММ, НТУУ «КПІ»

ПРАВОВІ ЗАСАДИ РЕГУЛЮВАННЯ КОРПОРАТИВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

У даній статті розглядається проблема законодавчого регулювання елементів корпоративної соціальної відповідальності підприємств України. Автором досліджено законодавчі основи в сфері корпоративної соціальної відповідальності, методи впровадження елементів корпоративної соціальної відповідальності, та відповідальність за недотримання норм законів.

This article considers the problem of legislative control elements of corporate social responsibility of enterprises in Ukraine. The author has studied the legislative framework in the field of corporate social responsibility, methods of implementing elements of corporate social responsibility, and responsibility for the failure of the law

Ключові слова: корпоративне управління, корпоративна соціальна відповідальність, правове регулювання корпоративної соціальної відповідальності, соціальна відповідальність.